Kiútkeresés a hazai (román) mezőgazdaságban

GÚZS FERENC

Mezőgazdaságunk különlegesen nehéz helyzetben van, és nagy megpróbáltatásoknak néz elébe. Már kevesebb, mint egy év van hátra az európai uniós csatlakozásig, egyben a közös piacba való belépésünk, de legalább a belépési szándékunk határidejének beálltáig. A belépés szigorúan megszabott, kemény feltételekhez van kötve. E feltételek magukban foglalják, átfedik az egész közéletet mind társadalmi, mind politikai és gazdasági vonatkozásban. Természetesen mindhárom nagy témakörnek megvannak a maga osztályai, tagozatai a maguk specifikus problémáival. Így a gazdasági kérdéskör is felölel számos témát, úgymint iparit, mezőgazdaságit, kereskedelmit, pénzügyit stb.

Mi a mezőgazdaság, ezen belül az agrárgazdaság témakörét próbáljuk áttekinteni, kiemelten az EU-ba való belépés perspektívájából nézve. Ez nagyon bonyolult és nehéz kérdéskör az Európai Unió által szabott belépési feltételek szemszögéből tekintve. Számtalan aspektus merül fel, és mindegyik a maga során elemzésre szorul. Talán nem felesleges ezek közül két sorsdöntő jelentőségüt kiemelni, éspedig:

1. a gazdaságok, üzemek mérete és
2. a megművelt területek, parcellák felaprózottsága.

E két tényező ugyanis rányomja bélyegét minden más témára és témakörre.

Nézzük meg, hogy hol tartunk az első kérdésben. A román mezőgazdaságban több, mint négymillió termelő gazdaság működik. Nincs rá pontos adat, mert a belföldi és külföldi tőke befektetései eredményeképpen létesülnek nagy árutermelő és profitábilis farmok, és ha kis mértékben is, de állandóan változik a számuk. A négymillió és négymillió százezer közötti létszám pár százzal, esetleg pár ezerrel csökken, ami nem jelent gyökeres változást. A gazdaságok átlagmérete vidékenként, tartományonként változik, s másfél és két hektár között mozog. Ezek önellátó, saját fogyasztásra termelő egységek, és a tulajdonosaikat vagy azokat, akik birtokolják, csak a nyomor szintjén tudják eltartani. Az árutermelés, piacra termelés szóba sem jöhet, ugyanakkor vásárlóerőt sem jelentenek a piac számára. A lakosság kb. 40%-a tartozik ebbe a kategóriába. A több, mint négymillió gazdaság nyolc és kilencmillió közötti személy számára jelenti a létminimumon vagy még alacsonyabb szinten a megélhetést, vagy inkább a túlélést.

Az előbb kimutatott válságos helyzetet tükrözi az is, hogy több, mint egymillió kétszázezer gazdaság van, ahol egyetlen pénzforrásként egy darab fejőstehén létezik. Ez is egy kép a hazai tejtermelésről és állattenyésztésről. El tudjuk képzelni, hogy ilyen helyzetben milyen technikai és egészségügyi feltételek mellett történik az innen adódó piaci rész (pénz-

ügyi kényszerből áruvá váló) kezelése és értékesítése. Az esetek nagy többségében a termelők maguk foglalkoznak az értékesítéssel, műanyag palackokban és edényekben szállítva az eladásra szánt tejet. A közös piac keretében ez egy szigorúan tiltott eljárás, módszer. Ami az állatok tartását, gondozását illeti, abban a vonatkozásban is az állategészségügyi szabályok, előírások tucatjait nem tartják be, mert a gazdaság mérete és anyagi lehetőségei nem biztosítják azt.

Ha a másik tényezőt vesszük, vagyis a parcellák méretét, akkor azt látjuk, hogy a helyzet eme vonatkozásban még rosszabb, mondhatni katasztrofálisabb. A négymillió gazdaság tulajdonában lévő 10 és 11 millió hektár közötti szántóterület több, mint 30 millió parcellára oszlik. Ennek háttere, hogy 1992-ben a földnek a hajdani (kollektivizálás előtti) tulajdonosainak visszajuttatásakor nem történt meg a tagosítás (táblaosztás). Maradt az 1950 előtti helyzet, vagyis a parcella átlagmérete alig haladja meg az 1/3-ad hektárt, vagyis az 1/3 és 1/2 hektár között van.

Nem felesleges megemlíteni a gazdálkodás feltételei között a harmadik szintű katasztrofális tényezőt. A falun mezőgazdaságból élők, a mezőgazdasági termelők elöregedéséről van szó. Az átlagéletkor valahol 70 év körül vagy még e fölött van. A falu kiöregedőben van. Évtizedeken keresztül zajlott az elvándorlás faluról, a fiatalok áttelepedtek városra. Tehát a modern, fejlett technika és technológia alkalmazásainak nincsenek meg a feltételei sem a megművelt terület nagysága kérdésében, sem az anyagi feltételei tekintetében, sem a hozzáállás kérdésében, mert a kiöregedett nemzedéket nem csábítja a modern technika, de nem is képesek annak alkalmazására sem. A technikai fejlődés kérdésében a hazai mezőgazdaságban az 1990-es fordulat után nem előrelépés, hanem visszalépés történt. Legkevesebb 100–150 évvel vagyunk a fejlett Nyugat mögött.

Hol és miben tükröződik az előbbiekben vázolt helyzet? Mindenekelőtt a mezőgazdasági termékek, főleg az élelmiszerek exportjának és importjának arányában. Ugyanis az 1990 előtti Románia masszívan exportáló ország volt a mezőgazdasági termékek, de főleg az élelmiszerek terén, most viszont az élelmiszerfogyasztás elsöprő hányada importból történik. Jelenleg az import e terén eléri, sőt meg is haladja a 75%-ot, és továbbra is növekedőben van. Ebből a kérdéskörből kiragadunk egyet, egy nagyon tipikusat, mely jól tükrözi a helyzetet, mégpedig a cukortermelés és -fogyasztás arányát.

Kezdjük talán a cukorfogyasztással, ami 600 ezer tonna körül ingadozik. Nem mutat csökkenő irányt, sőt a lakosság létszámával arányosan növekszik. Jelenleg stabil szinten tartja magát, mivel a kivándorlás és más tényezők hatására a lakosság létszáma nem növekszik. Így a cukorfogyasztás szintje is mintegy 600 ezer tonna szintjén stagnál. És mi a helyzet a termeléssel? Az 1990 előtti időszakban a termelés az egész fogyasztást fedezte, sőt mintegy 100 ezer tonna körüli exportra is futotta. A működő cukorgyárak száma 30 volt,

és kapacitásuk lefedésére még nyersanyagimportra is szükség volt. Csupán cukornádból készült nyerscukrot importáltunk. Az alapanyag elsöprő hányadát a hazai termelésű cukorrépa nyújtotta, amit az akkori gépesítés szintjén elfogadható költségszinten tudtak szállítani a termelők, tsz-ek. És most mi a helyzet? A 2004-es évben a hazai nyersanyagból készült cukor nem érte el az 50 ezer tonnát, az össztermelés is valahol a 300 ezer tonna körül volt, tehát a fogyasztásnak mintegy 50%-át fedezte. Ehhez is az 50 ezer tonnán felül a nyersanyagot importból biztosítottuk, cukornádból készült nyerscukor formájában. A különbséget, mintegy 300 ezer tonnát, az import fedezte. A cukorgyárak kapacitásának szűk 50%-a volt kihasználva. A 2005-ös évre a cukorrépa-termelést meg szerette volna duplázni az ország, és a hazai eredetű cukortermelést 80–100 ezer tonnára felfuttatni. Egyelőre nincsenek végleges, biztos adatok, mert az eltelt év árvizei bizonyosan kedvezőtlenül befolyásolták a helyzetet.

A cukorgyárak közel fele nem működik, be van zárva, és a cukoripar is jelentős hányadban kiveszi a részét a nemzetgazdaságot jellemző munkanélküliségből, tízezres tételben. És ami még ennél is súlyosabb pénzügyi vonatkozású tény, hogy a nyersanyagimporthoz is jelentősen hozzájárul.

Ennek a kérdéskörnek súlyos vetülete a mezőgazdasági termelés vonatkozásban, hogy a cukoripar alapanyagának szállításából a hazai cukorrépa-termelés majdnem teljesen kiesett. Több százezer hektárnyi hajdani cukorrépa-termelésünk majdnem teljesen hiányzik. Mindennek az oka a versenyképtelenség. Az újraindult apró gazdaságok sem a cukorrépa ára, sem a minőség kérdésében nem képesek helytállani. A kb. 50%-os kapacitási szinten működő cukoriparnak előnyösebb a cukornádból készült nyerscukrot importálni, és abból a cukrot kitermelni. Még így is nehezen tudnak versenyben maradni az exportáló EU-s cukorexportáló országok által szállított, ártámogatásban részesülő cukorral szemben a hazai piacokon.

A 2005-ös év elején indult új koalíciós kormány és annak keretében a Mezőgazdasági Minisztérium egy programot dolgozott ki a hazai mezőgazdaságra vonatkozólag, és egy új agrárpolitikát indít el gyökeres változásokkal a mostani helyzethez viszonyítva. A mezőgazdaság piacképességének, versenyképességének helyreállítása a cél mind a hazai, mind a közös piacon. Ilyen vonatkozásban egy csomagterv lépett életbe, melynek fontos agrárgazdasági vonatkozásai vannak.

A Mezőgazdasági, Erdészeti és Vidékfejlesztési Minisztériumnak a 2005-ös évben elindított kezdeményezései között kétségtelenül döntő fontosságúak a falun lakók, a mezőgazdaságból élők helyzetét döntő módon befolyásolók közül a Farmer-programot (Programul Fermierului) és a farmerek (mezőgazdaságból élők) listájának összeállítását kötelezővé tevő döntés, miniszteri határozat. Az utóbbi végrehajtásának határideje a 2006-os év. Míg a

farmok lajstromának összeállítására vonatkozó határidő 2006. március 31, addig a Farmer-program távlati terv, megvalósítása valószínűleg éveket fog igénybe venni, és az EU-ba való belépéskor még csak a kezdeti szakaszban lesz.

Az említett kérdéskörnek két vetülete van. Helyt kell állni a piaci versenyben, a hazai, vagyis a belső piacon, és a külső, a közös piacon egyaránt. Az érvényben lévő szabályok általánosak lesznek, tehát a közös piac szabályai egyenlő mértékben fognak érvényesülni mind külső, mind belső vonatkozásban. A követelményeknek megfelelni nem tudás nemcsak a külső piacokról való kiszorulást, hanem a hazai piacon való térvesztést is jelenti. Tehát már kevesebb, mint egy év múlva ilyen és ehhez hasonló feladatoknak nézünk elébe. Így a témához kapcsolódóan meg kell néznünk, hogy a mezőgazdaságunk és az élelmiszeriparunk hol tart az említett feladatok vonatkozásában, és ebből adódóan mik a teendők? E vonatkozásban külön kell kezelni a mezőgazdasági termékek előállítóit (termelőket) és azok feldolgozóit, vagyis az élelmiszeripart. Egy dolog kétségtelen: mindkét esetben nagy előrelépésre van szükség, ami erős befektetéseket, beruházásokat igényel. Mindkét esetben a termelés, az üzem mérete és technikai felszereltsége kiemelt fontosságúvá válik, melyek a termék minősége és mennyisége, illetve az ár kérdésében egyaránt döntő tényezők.

A Mezőgazdasági Minisztérium feladatul tűzte ki a megfelelő méretű mezőgazdasági termelőegységek, farmok szervezését, létrehozását. Meg kell említeni, hogy szomszédunkban, Magyarországon ez a folyamat nagyrészt lezajlott, mintegy 120–130 ezer közötti farmot szerveztek, hoztak létre, melyek között többezerre rúg a szövetkezeti típusú farmok száma. Ez a folyamat még nem ért véget, de a kérdés lényegében megoldottnak tekinthető. Akadnak többszáz hektár méretű gazdaságok, de a domináns elem a közepes, 20–30 hektáron gazdálkodó farm. Nem volt könnyű és gyors folyamat, de idejében indultak, mintegy 10 évvel megelőzve Romániát. Bent vannak az Európai Unióban, és a közös piacon helyt tudnak állni a mezőgazdasági termékek, élelmiszerek versenyképességének kérdésében is. Természetesen még vannak nehézségeik, megoldandó problémáik, de úgymond jobb lábbal indultak, nem a ballal, mint mi.

Visszatérve a hazai problémákhoz, e kérdéskörben az első dolog, amire fel kell hívjuk a figyelmet, hogy a jelenlegi demokrata-liberális kormányzat a Mezőgazdasági Minisztérium kiútkeresésében, a megoldás keresésében a magyar modellt tartja követendő példának. És ez nem is rendkívüli dolog, hiszen mind földrajzi fekvés, mind a természeti és társadalmi-gazdasági adottságok kérdésében nagyon közel állunk egymáshoz, úgymond majdnem egyenlő szintről indultunk 1990-ben, a nagy fordulat után.

Hazai viszonylatban nem hagyható figyelmen kívül, hogy az ország még csak az indulás fázisában van. A mezőgazdaság struktúrájában még kedvezőtlenebb, hátrányosabb a hely-

zet, mint amilyen 1950-ben, a kollektivizálás előtt volt. Több, mint négymillió apró gazdaságból tevődik össze, és több, mint nyolcmillió állampolgárnak jelenti a megélhetést. A gazdaságok többsége saját fogyasztásra, önellátásra termel. A piachoz csak annyi a kötődése, hogy valahonnan elő kell teremtenie azt a pénzösszeget, ami fedezi a megkerülhetetlen pénzkiadásokat. Végre eljutottunk abba a fázisba, hogy a Mezőgazdasági Minisztérium egy konkrét tervet dolgozott ki ebben a vonatkozásban. A 2005/23-as számú törvény az, amely alapját, hátterét képezi a Farmer-programnak, s melynek célja a mezőgazdaságba irányuló beruházások ösztönzése.

Hazai vonatkozásban a kialakítandó farmgazdaság méretének tekintetében 15–40 ha közötti nagyságra számítanak, mert ez az a méret, amely keretében a modern technika és technológia alkalmazható, jól kihasználható, ami tükröződik a hektáronkénti elért termelés eredményében, a termékek minőségének magasabb színvonalában és a költségek alacsonyabb szintjében. Tehát a piaci versenyképesség feltételei megteremtődhetnek ennek a programnak az alkalmazása segítségével. Ez azonban feltételezi a gazdaságok számának kb. 250 ezerre való csökkenését. A Farmer-program keretében is ez a szám van feladatul kitűzve. Ez viszont azt jelenti, hogy a gazdálkodók száma maximum egy millióra apad, a mostani létszámnak kb. 1/8-ára csökken. És mi lesz a többi sorsa? – tevődik fel a kérdés jogosan. Vagyis a kiöregedés, fiatalítás kérdéskörben a megoldás kereséséről van szó. Megismételve a kérdést, röviden azt tartalmazza a szabályozás, hogy aki lemond a föld tulajdonjogáról az állam javára, vagy földjét eladja, az évi 100 euró életjáradékban részesül, s aki csak szerződéses alapon bérbe adja, az évi 50 euró életjáradékban részesül hektáronként.

Ebben a vonatkozásban felhívjuk az olvasóink figyelmét arra, hogy nem ajánljuk a tulajdonjog átruházását az állam javára, mert az a föld kicsúszik az erdélyi magyarság talpa alól. A gazdaság méretének növelése, vagyis a farmgazdaság létrehozása vonatkozásában ajánlani tudjuk a társulás vagy a szövetkezés útjára való lépést. Ugyanis mindkét esetben az évi hektáronkénti 50 euró helyett érvénybe lép a föld hozamából, vagyis a terméseredményből való részesedés, ami mindenesetre több lehet, mint 50 euró/hektár.

A farm létesítésével a gazdaság nagyságrendje mértékének növelése a hozam emelkedését is fogja jelenteni, ami a hektáronkénti részesedés emelkedését is maga után vonja. Még van egy nagyon fontos szempont, amit figyelembe kell venni a farmosítási folyamatban, mégpedig az, hogy a farmergazdálkodás elterjedése során a föld árának lényeges növekedésére lehet számítani. Tehát a föld tulajdonjogáról való lemondást sem kell elsietni.

És még mindig van egy szempont, amely ugyancsak nem mellékes. A földtulajdonos megtarthat saját tulajdonában és használatában egy félhektárnyi területet, amelyen saját szükségleteire termelhet. Végül is a farmgazdaság létrejöttének három fontos útja lesz,

mégpedig a földvásárlás, társulás és szövetkezés. A sokat emlegetett és ajánlott családi farm létrejöttének a leghozzáférhetőbb formája a társulás. A földvásárlás is számításba jön, ahol a tőkebefektetés döntő tényező, és annak számításon kívül nem hagyható útja a hitelhez való hozzájutás és támogatás elnyerése. E kérdéskörre még számtalanszor vissza fogunk térni.

Maradt még egy nagyon fontos tárgykör, amit a Farmer-program ügyében nem lehet megkerülni. A gazdaságok, illetve a farmok bejegyzéséről van szó. Mint már említettük, ennek határideje 2006. március 31., tehát még egy hónap áll a rendelkezésre. Nagyon fontos tudni, hogy a be nem jegyzett gazdaságok nem részesülhetnek semmilyen támogatásban.

Végül van a kérdésnek egy másik aspektusa is. A szövetkezeti farmokról van szó. Az előbbiekben már említettük, hogy a farmgazdálkodás kialakításának kérdésében a magyar példát követjük. Jelenleg a már létrejött magyar farmhálózatban többszáz szövetkezeti farm van. A szövetkezeti résznek, amivel a tag belépett és jelen van, részét képezi a föld is, ami jogilag megőrzi a magántulajdon jellegét. Jelenleg az a feladat van napirendre tűzve, hogy eme szövetkezeti formák termékeinek felvásárlását, raktározását, feldolgozását és értékesítését is szövetkezeti úton oldják meg. Ezt az akciót támogatja az ottani Földművelésügyi Minisztérium és a politikai alakzatok is.

Az sem hagyható figyelmen kívül, hogy a napirendre tűzött Farmer-program keretében tett ajánlat szerint a jövő farmerei főleg az ifjúság köréből kerüljenek ki.

Az itt vázolt Farmer-programmal kapcsolatosan a Mezőgazdasági Minisztérium egy felhívással, kiáltvánnyal fordul a mezőgazdaságból élőkhöz. Ezt a kiáltványt a megyei Mezőgazdasági Igazgatóságok és a megyei Tanácsadói irodák közreműködésével terjesztik, juttatják el az érdekeltekhez. Ennek a kiáltványnak a magyar fordítását folyóiratunk mellékleteként juttatjuk el az olvasókhoz, a gazdálkodókhoz. Ennek a programnak a működése érdekében ajánljuk egy tanácsadó szolgálat beindítását e témakörben.

A Földművelésügyi Minisztérium az előbb említett vonatkozásban is egy döntő cselekvésbe kezdett. Kezdeményezte a Terméktanácsok átalakítását. Ez egy tanácsadó és érdekvédelmi szervezet, melynek hatásköre a termék (mármint a mezőgazdasági termék) egész útjára kiterjed, felöleli a termelés, raktározás, feldolgozás és értékesítés fázisát. Tehát ennek a működésében részt vesznek a mezőgazdasági termelők, raktározók, feldolgozók (élelmiszeripar), és a forgalmazók érdekvédelmi képviselői (élelmiszerkereskedelem), valamint az ide kapcsolódó állami szervek és civil szervezetek képviselői is. Hazai viszonylatban eddig 16 ilyen tanács alakítására hangzott el javaslat, amiből 12 már meg is alakult. Az EU és a közös piac tapasztalatai jelentik a kiindulópontot, és az ott kialakult tapasztalatokat és gyakorlatot tekintjük modellnek. A Terméktanácsok fő feladata a tanácsadás és irányítás a

piac igényeihez igazodva. Ez is egy fontos lépés az EU-ba való belépés, felzárkózás felé. Erdélyi magyarok számára nagyon fontos feladat, hogy kivívják a megillető helyet a Terméktanácsokban. Ennek vonatkozásában fontos szerep és feladat vár az illetékes civil szervezeteinkre, elsősorban az Erdélyi Magyar Gazdák Egyesületére. Talán nem túlzás azt mondani, hogy jelenleg még nem vagyunk a helyzet magaslatán, de az sem túlzás, hogy nem vagyunk felkészülve ezekre a kikerülhetetlen változásokra.

Még meg kell említenünk egy másik megoldásra, megvalósításra váró feladatot is. A falugazdász, falugondnoki munkakör létrehozásáról és betöltéséről van szó. Minden faluban szükségessé vált ennek a tevékenységi körnek a létrehozása. Az agrártudományok minden területén jártas és hozzáértő, faluközösséget ismerő személy jöhet számításba ennek a feladatnak az elvégzésére. Mivel az EU-ban, a közös piacon már működik ilyen szolgálat, nagyon fontos, hogy ennek a feladatkörnek elébe néző, vagy ezt betöltő személyek tapasztalatot szerezzenek ott, és a hazai viszonyokhoz igazodva alkalmazni tudják azokat. Alaposan ismerniük kell a helyi adottságokat, viszonyokat, lehetőségeket, hogy ennek birtokában tudjanak segítséget nyújtani, tanácsokkal ellátni a termelőket, a falusi lakosságot. Ugyanakkor a piaci igényeket is ismerniük kell, és érteniük kell mind a hazai, mind a közös piaci gazdasági viszonylatokhoz.

A bemutatottak alapján nagyon fontos odafigyelni a mezőgazdasági termékpálya szereplőinek felvilágosítására, képzésére. Ebben a vonatkozásban a termelőknek tanácsokkal való ellátása kívánkozik az első helyre, mert itt a legnagyobb a lemaradás, és ez a kiindulópont a piac követelményeihez való alkalmazkodásban.

A Farmer-programhoz kapcsolódnak mindezek a kihívások, feladatok, melyekről ebben a tanulmányban szó esett. Ebben a tekintetben két fontos üzenetet kell megértenünk és számításba vennünk: 1. a témát alaposan ismerő és ahhoz alkalmazkodni tudó szakemberekből álló gazdatársadalom biztosítása; 2. az érdekeltek (mezőgazdasági termelők, farmerek, értékesítők) gyors felvilágosítása. A Farmer-program életbe ültetése kérdésében mindezt ki kell egészítse a fiatal generációk bevonása, érdekeltté tétele és mozgósítása.

A Farmer-program (melléklet)
(mindenki számára érthető módon)

Hallottak már a Farmer-programról, de lehet, hogy nem tudják, pontosan miről van szó. Ez a program 2006. január 1-jével kezdődően mindenki számára nyitva (rendelkezésre) áll, aki vállalkozásba akar kezdeni a mezőgazdaság keretében, kisebbe vagy nagyobba. A Farmer-program által a Mezőgazdasági Minisztérium pénzalapokat utal ki a bankoknak, melyet azok tovább kell közvetítsenek hitel formájában a mezőgazdaságban gazdálkodóknak. A következőkben bemutatjuk, hogy mit kell tenni ahhoz, hogy a Farmer-program ke-

retében hitelhez jussanak.

Első lépés. Felkeresni a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Igazgatóságot

Mindenekelőtt elképzelésük, elgondolásuk kell legyen a mezőgazdaság keretében az önök által óhajtott befektetésről. Egy világos kezdeményezés nélkül arról, hogy milyen kezdeményezést óhajt elindítani, annak sikere megkérdőjeleződik. Ezért kell az akciót a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Igazgatóság (DADR) meglátogatásával kezdeni. A DADR képviselője bemutatja, elmagyarázza, hogy milyen befektetéseket lehet eszközölni a Farmer-program keretén belül (farmok, nem mezőgazdasági profilú szolgáltatások vagy feldolgozó vállalatok).

A DADR segítséget fog adni, hogy az indítandó vállalkozással kapcsolatos elgondolásait papírra vesse. Tehát a DADR képviselője együttműködik önnel a befektetés kiválasztásával és meghatározásával kapcsolatos kérdőív (lista) kitöltésénél. Vagyis gyorsan meg lehet tudni, fel lehet ismerni, melyek az Ön lehetőségei a Farmer-programba való bekapcsolódás kérdésében, hol és milyen vonatkozásban van szüksége segítségre.

Mindenekelőtt tudnia kell, hogy mezőgazdasági területre van szükség. És ez vagy földbérlet, vagy földtulajdon formájában jelentkezik. Itt a bizonyítás eszközei a tulajdonjogot bizonyító irat (telekkönyvi kivonat), vagy az érvényes földbérleti szerződés. Az ön használatában egy meghatározott nagyságú (méretű) földterület kell legyen, attól függően, hogy milyen kezdeményezést akar elindítani (állattenyésztő farmot vagy növénytermesztő farmot). Közölni fogják Önnel a szükséges méretet. Ha Ön nem rendelkezik megfelelő méretű földterülettel, akkor ajánlatos egy társulásra gondolni, annak érdekében, hogy a vállalkozás jövedelmező legyen. Ezek megvalósítása után megnyílik az út a következő szakasz felé.

A második lépés. Tanácskozás a Megyei Mezőgazdasági Tanácsadó Hivatallal

A DADR szakember (tanácsadója) eligazítja Önt az említett megyei hivatalhoz (OJCA), ahol az ottani, a Farmer-programban járatos szakember veszi át az Önnek nyújtandó tanácsadást. A kérdés gyors áttekintése után Ön az OJCA-val egy díjmentes szerződést köt a jövőben sorra kerülő lépések megtételéért.

Fontos: Ha az Ön terve (elgondolása) feltételezi, hogy egyszerű mezőgazdasági gépekre és felszerelésekre van szükség, akkor az OJCA elkészíti Ön számára a szükséges iratokat (dokumentációkat), hogy hozzáférhessen SAPARD támogatáshoz és bankhitelhez, vagyis pénzügyi segítséghez. Ha az Ön terve olyan alkatelemeket feltételez, amelyek építkezési feladatok (mint kerítés, előterek, körülkerítés stb.), akkor az OJCA szakembere a rendelkezésre bocsát egy listát, mely a témában az illetékes (kompetens) cégek jegyzéke (legkevesebb 3 cég), amelyek a technikai kivitelezési tervet ki tudják dolgozni és rendelkezésre tudják bocsátani a befektetésre vonatkozólag, és garanciát jelent a kivitelezés minősége szempontjából.

Tehát gyakorlatilag ezután fog Ön hozzá az OJCA szakértő segítségével a finanszírozási kérés elkészítéséhez, melyet a SAPARD-nak nyújt be. Szükséges lesz számos dokumentum és azok jóváhagyása, de az OJCA végig az Ön rendelkezésére fog állni.

Az OJCA szakembere el fogja Önt kísérni a kiválasztott bankba (vagy a mikrohitelezéssel foglalkozó ügynökségre) az ügy támogatása érdekében. A bank kielemzi a vállalkozás, a befektetés jövedelmezőségét, és egy a vállalkozást támogató, esélyeit bizonyító levelet bocsát ki. Mit jelent ez? A bank határozottan ígéri, aláírásával és pecsétjeivel bizonyítva, hogy meghitelezi a befektetést, mikor Ön a SAPARD-dal megköti a finanszírozási szerződést.

A harmadik lépés. Megbeszélés és szerződéskötés a SAPARD-dal

Amint eljut a SAPARD irodába, adja le a kérését a Programot Alkalmazó Körzeti Irodában, melynek hatásköre a kérések finanszírozása (BRIPS). Romániában 8 BRIPS működik, mindegyik hatáskörébe több megye tartozik. Meg kell tudnia, hogy az Ön megyéje melyik irodához tartozik. A SAPARD szakértői megvizsgálják az Ön iratcsomóját, és kiszállnak a helyszínre, a tervezett befektetés helyére, hogy meggyőződjenek annak hatékonyságáról. Jó tudni, hogy az ellenőrzési fázis szükséges és fontos. Az EU, aki a SAPARD programokat rendelkezésre bocsátja, biztos akar lenni afelől, hogy a pénze nem lesz elpocsékolva. Éppen ezért szigorú ellenőrzést igényel.

Ha a SAPARD meggyőződik arról, hogy az Ön iratcsomója teljes, egy finanszírozási szerződést köt Önnel. Ez az első szerződés, amelyet Ön aláír. A következőt a bankkal fogja aláírni. Mindenesetre, ami a SAPARD szűrőjén átment, annak a következőkben már könnyebb az útja.

A negyedik lépés. A kérdés megtárgyalása a bankkal és a szerződés megkötése

A SAPARD-dal kötött szerződéssel és az OJCA szakértőjével elmegy a bankba vagy a mikrofinanszírozási ügynökségre. Itt megköti a második szerződést, most már a bankkal. Ha már van a SAPARD-dal kötött szerződés, akkor ennek nincs akadálya. A bank tudja már, hogy a SAPARD által jóvá van hagyva, és Önnek nagy az esélye arra, hogy a bankkal is szerződést kössön. A két szerződés között van különbség. Az első szerződés az összegnek a felére szól, míg a második az összeg egészére. A továbbiakban látni fogja, hogy mit jelent ez. Ebben a fázisban a Földművelésügyi Minisztérium újra az Ön segítségére lesz, ugyanis nem kell a banknak hitelgaranciát nyújtania. A garanciát vállalja a Garancia alap, amely az ügy feletti biztonsági háló. Sőt mi több, a hitelből vásárolt dolgok is a garancia hátterét képezhetik.

Ön most már két szerződés birtokában van, és a kért hitel elérhető a terv megvalósításához.

Az ötödik lépés. A terv kivitelezése, megvalósítása

Gyakorlatilag most kezdődik az igényelt pénz befektetése: állatok vásárlása, kerítés épí-

tése, gépek és mezőgazdasági felszerelések vásárlása, vetőmagvásárlás, falusi nyaraló építése, gyümölcsös vagy szőlő telepítése stb. Az OJCA szakembere az Ön segítségére lesz a dokumentáció összeállításában a megvásárlandó, beszerzendő dolgok esetében.

Az EU-nak van egy fontos feltétele, mégpedig hogy 10 000 eurót (360 millió régi lejt) meghaladó beszerzések esetében három ajánlattal kell rendelkezni, hogy legyen ahonnan a legjobbat kiválasztani.

A terv beindítása nem azt jelenti, hogy Ön már másnap mehet a bankba, és felveheti a pénzt. A bankok óvatosak, elővigyázatosak, és meg akarnak győződni arról, hogy az igényelt hitel pontosan az előirányzott célokra kerül felhasználásra. Valószínű, hogy a bank a pénzt egyenesen a szállítónak utalja ki. Pl. ha Ön hitelt igényelt traktorvásárlásra, a bank egyenesen a traktorgyárnak utalja át a pénzt, vagy ha Ön tejelő tehenekre kér kölcsönt, a bank egyenesen annak utalja a hitelt, akitől a teheneket vásárolta. Ön megy, és megvásárolja a traktort vagy a teheneket, vagy amire a kölcsönt kérte. Az is valószínű, hogy a bank nem egyszerre adja ki az igényelt összeget, hanem annak mértékében, ahogy szükség van rá. Nem szabad arról megfeledkezni, hogy minden hitel visszatérítendő, egészében, a kamattal együtt. Itt is ez a helyzet. Az előny, melyben Önnek része van, hogy az igényelt kölcsönnek csak a felét kell visszatéríteni. Miért? Mert a másik felét a SAPARD fizeti. Most már érthető, hogy miért kötött Ön két szerződést, és nem egyet. Ön megkapja a banktól az egész kölcsönt, de a továbbiakban, ahogy előrehalad a vállalkozás, megjelenik a SAPARD, és kiutalja az összeg felét (figyelem: csak nyugta és számla alapján). Tehát Ön megkapja a banktól az összeg felét (ami adósságként jelentkezik), de Ön csak felét kell visszatérítse, a másik felét a SAPARD fizeti vissza (vagyis az adósság kifizetésének fele a SAPARD feladata).

Itt Önnek néhány előnyben van része. Először is, Ön a hitelt hosszú időre (lejáratra) kapja – maximum 10 évre. Másodsorban egy 15 éves haladékban van része, annak függvényében, hogy a pénz (hitel) mibe, hová lesz befektetve. A haladék (1–5 év) lejárta után, mikor a vállalkozás vagy farm működni kezd, megkezdődik a hitel visszatérítése, a felvett (megkapott) összeg felére vonatkozólag. Végül pedig, harmadszor, a Földművelésügyi Minisztérium azokat a bankokat választja ki, ahol a legalacsonyabb (legkisebb) a kamatláb.

Miért a Farmer-program?

Lehet, hogy Ön számára túl egyszerűnek vagy túl szépnek tűnik. Vagyis az államtól pénzt kapok tíz évre, hogy a mezőgazdaságban egy gazdasági kezdeményezést indítsak, és csak felét kell visszatérítsem a kapott összegnek, nem kell semmivel garantáljam a kapott pénzt, összeget, és a legkisebb kamatot kell fizessem.

Valóban ebben az esetben magyarázatokra van szükség. Tudnunk kell, hogy ha a terv, az elgondolás nem megy jól, vagyis a pénz befektetése nem a kérésnek megfelelően történik, a SAPARD vagy a hitelező bank leállítja a finanszírozást. Vagy ha Ön nem tudja visszatérí-

teni a hitelt, amikor az esedékessé válik, a bank az általa nyújtott hitelből vásárolt felszerelésének vagy az abból létrehozott farmnak, birtoknak tulajdonosává válik. Egyébként nem minden dosszié, mely a SAPARD-hoz és a bankhoz be lett nyújtva, nyeri el a jóváhagyást. Ön konkurálni fog másokkal, és aki a legjobb lehetséges eredményt tudja bizonyítani, az nyeri a versenyt.

Egy dolgot mindenesetre tudni kell, hogy miért létezik a Farmer-program, minden előnyével, melyeket a fentiekben bemutattunk. Románia 2006-ban kb. 400 millió euró támogatáshoz jut, ha vannak kidolgozott tervei (projektjei), amelyekre ezt fel tudja használni. Senki nem ad pénzt, támogatást, ha nem ismert a cél. Márpedig Románia anyagi támogatást, pénzt kap megfelelő tervekre, kezdve a tejtermelő és feldolgozó farmoktól a kisipari vállalkozások, konzervgyárak létesítéséig. A probléma az, hogy az EU által rendelkezésre bocsátott alapok nagyon lassan kerültek felhasználásra, elköltésre. Mostanáig az emberek nagyon vonakodva igényeltek SAPARD-támogatást, mert nem volt részük állami támogatásban, és a SAPARD csak 50%-át vállalta és fedezte a befektetésnek. És ha volt is befektetendő pénzük, nem bátorodtak a házukat vagy földjüket garanciává tenni. Most a Farmer-program lehetőséget teremt arra, hogy hitelt igényeljenek, s a szerzett összegből vásárolt dolgokkal fedezzék, garantálják a hitelt. Pontosan az a cél, hogy a SAPARD-támogatást vegyék igénybe, hogy a vidék fejlődjön.

Tehát 2006. január 1-jével kezdődően a bankok a kisebb (mikro) hiteleket nyújtó ügynökségek, melyeket a Földművelésügyi Minisztérium idejében felkér, s azokhoz hitelért lehet fordulni a Farmer-program keretében. Várjuk Önöket!

Földművelésügyi, Erdészeti és Vidékfejlesztési Minisztérium
(Eredeti román nyelvű forrás: http://www.maap.ro/programul_fermierul.php)